

บทที่ 4

สรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 ข้อค้นพบจากการวิจัย

(1) องค์ประกอบและการจัดการโซ่อุปทานของสุกรในประเทศ ในภาพรวมประกอบด้วย 3 ระบบ ได้แก่

(1.1) โซ่อุปทานของผู้เลี้ยงอิสระ ร่วมกับเกษตรกรเครือข่าย และจัดการเนื้อสุกรสู่ตลาดเอง ผู้ประกอบการที่เข้าสู่ธุรกิจการผลิตและการทำตลาดสุกรอย่างครบวงจร โดยผลิตลูกสุกรสุกรขุน และเนื้อสุกรตามมาตรฐานสากล ภายใต้ระบบบริหารจัดการเดียวกัน

(1.2) โซ่อุปทานระบบผู้เลี้ยงอิสระหลายระดับ และจำหน่ายสุกรมีชีวิตต่อไปยังตลาดสด ประกอบด้วยกลุ่มผู้ผลิตลูกสุกร กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรขุน ซึ่งต่างมีอิสระในการบริหารจัดการวัตถุดิบที่นำเข้ามาสู่ระบบการผลิต ผลผลิต ตลาด และการลงทุนในการเลี้ยง สุกรขุนจะมีพ่อค้าผู้รวบรวมจากฟาร์มผลิต ส่งเข้าสู่โรงชำสัตว์ แปรรูปและจำหน่ายเนื้อในตลาดสดต่อไป

(1.3) ระบบการเลี้ยงแบบพันธะสัญญา (contract farming) การเลี้ยงสุกรดำเนินการบริหารจัดการอยู่ภายใต้การควบคุมและดูแลของบริษัทเอกชน ซึ่งอยู่ในธุรกิจการผลิตสัตว์ที่ใหญ่ที่สุดของประเทศไทย โดยจะมีการคัดเลือกกลุ่มเกษตรกรที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงสุกรในแต่ละระดับอายุ เริ่มจากการจัดหาแม่สุกรมอบให้แก่กลุ่มผู้ผลิตลูกสุกร เกษตรกรกลุ่มนี้ จะได้รับแม่พันธุ์ที่พร้อมผสมพันธุ์ อาหารสำหรับเลี้ยงแม่สุกร ในระยะต่าง ๆ (ตั้งท้อง ให้นม และพักท้อง) ตารางปฏิบัติงานในการผลิตลูกสุกร พร้อมเจ้าหน้าที่ในการติดตาม ควบคุม และแนะนำการเลี้ยง การดูแลสุขภาพสัตว์ การผสมเทียม และการฉีดวัคซีนป้องกันโรคต่าง ๆ ดำเนินการผลิตลูกสุกรให้ได้เกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด เพื่อให้ได้รับผลตอบแทนตามที่ตกลงกัน ลูกสุกรที่ผลิตได้จากฟาร์มเลี้ยงแม่สุกร จะได้รับการรวบรวมและจัดการส่งต่อไปยังกลุ่มผู้เลี้ยงลูกสุกร

กลุ่มผู้เลี้ยงลูกสุกร จะรับซื้อลูกสุกรจากบริษัท ภายใต้ราคาซื้อที่ตกลงกัน โดยบริษัท จัดหาเจ้าหน้าที่มาควบคุมการเลี้ยง จัดหาอาหารและเวชภัณฑ์ต่าง ๆ พร้อมบริการทำวัคซีนให้ ส่วนผู้เลี้ยงเป็นฝ่ายจัดหาสถานที่ แรงงาน อุปกรณ์การเลี้ยง และการจัดการสิ่งแวดล้อม การเลี้ยงลูกสุกรนี้ จะมีการผันแปรไปตามความพร้อมของกลุ่มผู้เลี้ยง ว่ามีความสามารถเลี้ยงไปจนถึงน้ำหนัก 70 กิโลกรัมเพื่อนำไปขุนต่อ หรืออาจเลี้ยงเพียงสุกรรุ่นน้ำหนัก 40 กิโลกรัม แล้วมีผู้เลี้ยงอีกกลุ่มหนึ่งมารับช่วงต่อ แต่การให้อาหารต้องเปลี่ยนสูตรไปตามน้ำหนักของสุกร เมื่อเลี้ยงต่อไปจนลูกสุกรได้ขนาดตามที่ตกลงกัน จะมีการเปลี่ยนมืออีกครั้งไปสู่กลุ่มผู้เลี้ยงสุกรขุน และหรือให้ผู้เลี้ยงรายเดิมดำเนินการเลี้ยงสุกรขุนต่อไป

กลุ่มเลี้ยงสุกรขุน วิธีการจัดการยังคงเดิม แต่มีการเปลี่ยนสูตรอาหารที่ให้การเลี้ยงสุกรขุนจะไปสิ้นสุดเมื่อน้ำหนักสุกรเพิ่มขึ้นไปถึง 100 กิโลกรัม

รูปแบบการจัดการสุกรที่ขุนแล้ว มี 2 ลักษณะ คือ บริษัทฯ รับซื้อสุกรขุนคืนจากฟาร์มสุกรขุน เพื่อนำเข้าสู่โรงฆ่ามาตรฐานของบริษัทฯ โรงงานตัดแต่ง และนำชิ้นส่วนเนื้อที่ตัดแต่งตามมาตรฐานสากลสำหรับการจำหน่ายในห้างโมเดิร์นเทรด อีกรูปแบบหนึ่งเป็นการเปิดประมูลสุกรและหรือให้โควต้าแก่พ่อค้าซื้อสุกรมีชีวิต เข้ามาทำการซื้อสุกรขุนจากฟาร์ม เพื่อนำเข้าสู่โรงฆ่าสัตว์และจำหน่ายเนื้อสุกรต่อไปในตลาดสดการไหลของวัตถุดิบจากต้นน้ำไปสู่สินค้าและผู้บริโภคปลายน้ำ และการย้อนกลับของข้อมูลสารสนเทศจากปลายน้ำสู่ต้นน้ำ ในสองรูปแบบ คือ การเลี้ยงสุกรแบบครบวงจร และการเลี้ยงแบบแยกกลุ่มผู้ประกอบการ จากกลุ่มตัวแทน 4 ภาค คือ ภาคเหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้

(2) ต้นทุนการผลิตลูกสุกร สุกรขุน และเนื้อสุกร รวมถึงมูลค่าเพิ่มของกิจกรรมภายใต้การบริหารจัดการโซ่อุปทานของสุกรในประเทศไทยแต่ละภาค

(2.1) ต้นทุนการผลิตลูกสุกร น้ำหนัก 16 กิโลกรัม (บาท)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
ต้นทุนผันแปร	1,707.04	1,424.91	1,392.38	1,379.52
ต้นทุนคงที่	24.00	22.65	21.99	21.82
ต้นทุนรวม	1,731.04	1,447.56	1,414.37	1,401.14

โครงสร้างต้นทุนผันแปรการผลิตลูกสุกร น้ำหนัก 16 กิโลกรัม (ร้อยละ)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
อาหาร	83.44	81.72	82.36	84.65
พันธุ์	7.32	7.78	7.25	8.10
อื่น ๆ	9.24	10.50	10.39	7.25

(2.2) ต้นทุนการผลิตสุกรขุน น้ำหนัก 100 กิโลกรัม (บาท)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
ต้นทุนผันแปร	5,437.20	5,184.61	5,140.05	5,178.28
ต้นทุนคงที่	54.08	68.52	81.01	69.41
ต้นทุนรวม	5,491.28	5,253.13	5,221.07	5,247.68

โครงสร้างต้นทุนผันแปรการผลิตลูกสุกร น้ำหนัก 100 กิโลกรัม (ร้อยละ)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
อาหาร	60.88	61.65	61.88	57.78
พันธุ์	31.86	30.86	31.13	30.90
อื่นๆ	7.25	7.49	6.99	11.32

(2.3) มูลค่าเพิ่มของกิจกรรมโซ่อุปทาน (บาทต่อกิโลกรัม)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
มูลค่าเพิ่มระดับต้นน้ำ	-0.01	1.50	1.83	1.97
มูลค่าเพิ่มระดับกลางน้ำ	10.10	3.47	2.79	9.87
มูลค่าเพิ่มระดับปลายน้ำ	6.83	8.23	10.88	13.82
รวมมูลค่าเพิ่ม	16.93	13.20	15.50	25.23
มูลค่าเพิ่มต่อตัว (บาท)	1,693.00	1,320.00	1,550.00	2,523.00

(2.4) โครงสร้างต้นทุนผู้ประกอบการในโซ่อุปทานของเนื้อสุกร
สัดส่วนราคาจากผู้บริโภคจ่าย (%)

รายการ	ภาคใต้	ภาคกลาง	ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ภาคเหนือ
ต้นทุนลูกสุกร	20.01	18.58	17.71	14.46
ส่วนต่างราคาสุกร	0.02	1.96	2.32	1.70
ต้นทุนสุกรขุน	43.44	46.89	45.33	38.68
ส่วนต่างราคาสุกรขุน	11.66	4.45	3.49	10.88
ต้นทุนขายปลีก	16.98	17.56	17.53	15.32
ส่วนต่างราคาขายปลีก	7.89	10.56	13.62	18.97

(3) ผลการวิเคราะห์สูตรอาหารและต้นทุนจากโครงสร้างสูตรอาหารที่ผู้ประกอบการเลือกใช้
อยู่ในช่วงที่ทำการศึกษา พบว่าผู้ประกอบการได้เลือกใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศเป็นหลัก ได้แก่ รำ
ข้าว ปลายข้าว ข้าวโพด มันบด กากปาล์ม รวมถึงปลาป่น ส่วนวัตถุดิบที่ต้องนำเข้าได้แก่ กากถั่ว
เหลือง และถั่วอบ ซึ่งส่วนผสมของวัตถุดิบข้างต้น ได้ผ่านการทดสอบและแนะนำโดย

สถาบันการศึกษาว่าจะเป็นสูตรที่เหมาะสมสำหรับการเลี้ยงสุกรในวัยต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น การจัดการของธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ คือ การจัดหาวัตถุดิบที่มีคุณภาพ ด้วยราคาที่ เหมาะสม การเปลี่ยนแปลงของราคาวัตถุดิบข้างต้น อันเนื่องมาจากนโยบายของรัฐบาล จะส่งผล ต่อการเปลี่ยนแปลงของอุตสาหกรรมเลี้ยงสุกร โดยตรง การจัดการอาหารสำหรับเลี้ยงสุกรรุ่น เสีย ต้นทุนเฉลี่ยต่ำสุดกิโลกรัมละ 9.64 บาท ส่วนอาหารสุกรขุน ต้นทุนเฉลี่ยต่ำสุด 7.95 บาท

(4) การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างราคาสุกรขุนกับราคาวัตถุดิบ พบว่า ราคาสุกรขุน เฉลี่ยต่อกิโลกรัมมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางเดียวกับราคาวัตถุดิบ ประกอบด้วยราคาลูกสุกร ราคาข้าวโพด ราคากากถั่วเหลือง และราคาปลายข้าว ยกเว้นราคากากรำ ซึ่งเปลี่ยนแปลงในทิศทาง ตรงกันข้าม

(5) ราคาสุกรขุน นอกจากจะเปลี่ยนแปลงไปตามราคาวัตถุดิบที่เพิ่มขึ้นแล้ว ยังมีทิศทางการ เปลี่ยนแปลงตามไทม์เวลาที่เพิ่มขึ้น และปรากฏการณ์วัฏจักรราคาสุกรยังคงปรากฏในช่วงปี พ.ศ. 2541-2553 โดยราคาสุกรจะเพิ่มขึ้นอยู่ประมาณ 2-3 ปี จากนั้น ราคาจะตกต่ำลงเป็นวัฏจักร

(6) แบบจำลองราคาสุกรระดับต่าง ๆ เป็น ดังนี้

ราคาสุกรขุน	=	ราคาจำหน่ายปลีกเนื้อสุกร X 0.5313
ราคาสุกรขุน	=	ราคาจำหน่ายซากสุกร X 0.7131
ราคาจำหน่ายปลีกเนื้อสุกร	=	ราคาสุกรขุน X 1.90
ราคาสุกรจำหน่ายทั้งตัว	=	ราคาสุกรขุน X 1.40
ราคาลูกสุกร	=	ราคาสุกรขุน X 0.2722

(7) ข้อมูลจากภาคสนาม พบว่า ผู้เลี้ยงสุกรในระดับต่าง ๆ มีความรู้ในระดับปริญญา มี ประสบการณ์สูง และได้รับการถ่ายทอดความรู้จากสถาบันการศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่าง ต่อเนื่อง มีการจัดระบบการเลี้ยงและการบำบัดของเสียที่ดี แต่ยังพบความเสี่ยงในเรื่องของโรค ระบาด โดยเฉพาะโรคลูกหมูตายก่อนกำหนด หรือ PRRS ต้นทุนวัตถุดิบที่เพิ่มสูงขึ้นและ เปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง บางครั้งเป็นรายวัน และคุณภาพของวัตถุดิบไม่ตรงตามที่ต้องการ ในส่วนของ ตลาด ยังพบปัญหาราคาไม่มีเสถียรภาพ และผู้บริโภคยังนิยมบริโภคซากอ่อน

(7) หน่วยงานและองค์กรที่ดูแลนโยบายการผลิตและการตลาดสุกรในเรื่องความปลอดภัย ของอาหาร ประกอบด้วยหน่วยงานหลัก คือ กรมปศุสัตว์ ซึ่งดำเนินนโยบายการบริโภคเนื้อที่ ปลอดภัย มีพระราชบัญญัติหลายฉบับที่สามารถใช้บังคับเกี่ยวกับฟาร์มเลี้ยงสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ และ แหล่งจำหน่ายเนื้อสัตว์ แต่การดำเนินงานในส่วนของโรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน ยังดำเนินการไม่ได้มาก นัก และต้องการการสนับสนุนและความร่วมมือของภาคเอกชน ซึ่งจะเห็นได้จากการปรับปรุงโรงฆ่า สัตว์เทศบาลเมืองพัทลุง โดยบริษัท เบทาโกรภาคใต้ จำกัด

สำหรับสมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ มีบทบาทสำคัญในการปกป้องผลผลิตจากฟาร์มสุกร ต่อรองราคาจำหน่ายสุกรมีชีวิต แก้ไขปัญหาโรคระบาดสุกร ให้ข้อมูลและข่าวสารแก่สมาชิกเพื่อการตัดสินใจ ในส่วนของสมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย เน้นการส่งเสริมการผลิตอาหารสัตว์ให้มีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการของตลาด ส่งเสริมคุณภาพอาหารสัตว์เข้าสู่มาตรฐานที่ดี และวางระเบียบให้สมาชิกปฏิบัติและงดเว้นการปฏิบัติ และองค์กรสุดท้าย คือ คณะกรรมการนโยบายพัฒนาสุกรและผลิตภัณฑ์ มีแผนปฏิบัติงานรองรับการพัฒนาสุกรทั้งระบบ พ.ศ. 2553-2557 ทั้งหมด 4 แผนงาน (แผนพัฒนาการผลิตสุกรและผลิตภัณฑ์ แผนพัฒนาการตลาดสุกรและผลิตภัณฑ์ แผนพัฒนาโรงฆ่าสุกรและการขนส่ง และแผนพัฒนาปัจจัยการผลิตและควบคุมคุณภาพมาตรฐาน) จำนวน 16 โครงการ งบประมาณ 1,312.384 ล้านบาท

4.2 ข้อเสนอแนะ

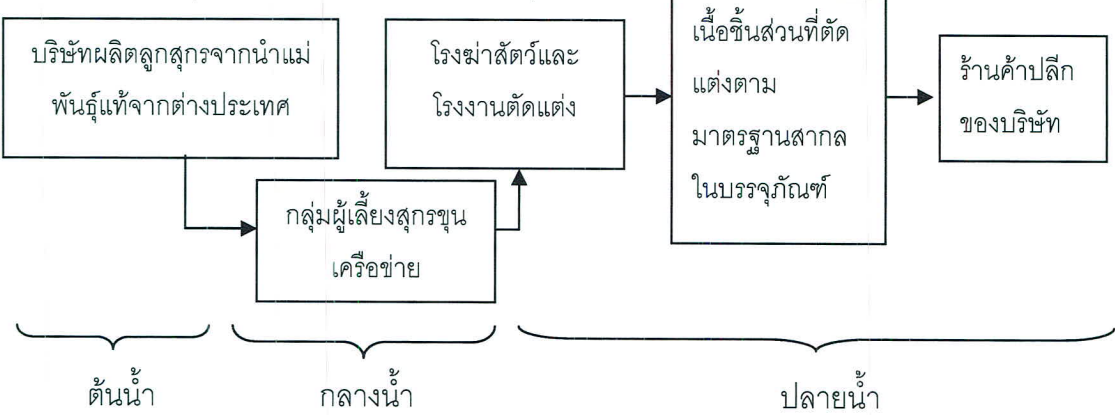
อุตสาหกรรมการเลี้ยงสุกรในประเทศไทยได้มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่องและยาวนาน ควบคู่ไปกับการได้เปรียบในเรื่องของวัตถุดิบ (รำและปลายข้าว) การนำพันธุ์สุกรจากต่างประเทศเข้ามาเลี้ยง เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตให้เพียงพอับความต้องการของตลาด มีประสิทธิภาพการเลี้ยงภายในเวลาที่เหมาะสม การพัฒนาโรงฆ่าสัตว์มาตรฐาน และการตลาดจำหน่ายเนื้อ แต่ปัญหาที่อุตสาหกรรมนี้ประสบอยู่เสมอ และนำไปสู่การตัดสินใจเห็นนโยบายของรัฐเพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภค ได้แก่ ราคาสุกรมีชีวิตที่ผู้เลี้ยงได้รับและราคาเนื้อสุกรผู้บริโภคควรเป็นเท่าใด เกณฑ์การกำหนดราคาสำหรับเนื้อสุกรขายปลีก เท่ากับ ราคาสุกรมีชีวิตคูณด้วยสอง และบวกสอง มีความเป็นธรรมหรือไม่ ผลการศึกษาโซ่อุปทาน และการบริหารจัดการของผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง พบว่า การจำหน่ายเนื้อสุกรในตลาดนั้น ไม่ได้จำหน่ายเฉพาะส่วนที่เป็นเนื้อแดงเท่านั้น ทุกชิ้นส่วนของซากสุกรสามารถจำหน่ายได้หมด ไม่ว่าจะเป็นหนัง เครื่องใน หัว และหาง แต่จะมีราคาลดหลั่นกันไป ตามความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งเมื่อนำราคาจำหน่ายจริง ในปี พ.ศ. 2552-53 ของชิ้นส่วนต่าง ๆ มาร่วมพิจารณาจะพบว่า ราคาจำหน่ายปลีกของซากสุกรทั้งตัวกับราคาสุกรมีชีวิต แตกต่างกันเพียง 1.40 เท่า เท่านั้น นั่นคือ หากราคาชิ้นส่วนสุกร ราคา 100 บาท ราคาสุกรมีชีวิตควรเท่ากับ 71 บาท นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์โครงสร้างราคาสำหรับผู้บริโภคจ่าย ยังพบว่า ส่วนการบริหารจัดการภายในโซ่อุปทานปลายน้ำ นอกจากจะใช้เวลาดำเนินการสิ้นแล้ว ยังมีส่วนต่างของผลตอบแทน (กำไร) สูงที่สุดอีกด้วย ดังนั้น

(1) ราคาสุกรสุกรขุนมีชีวิต 100 กิโลกรัม ที่ผู้เลี้ยงได้รับ ไม่ควรต่ำกว่ากิโลกรัมละ 60 บาท ในขณะที่ราคาชิ้นส่วนเฉลี่ยที่ผู้บริโภคควรจ่ายเท่ากับกิโลกรัมละ 110 บาท หรือประมาณ 1.8 เท่าของราคาสุกรมีชีวิต

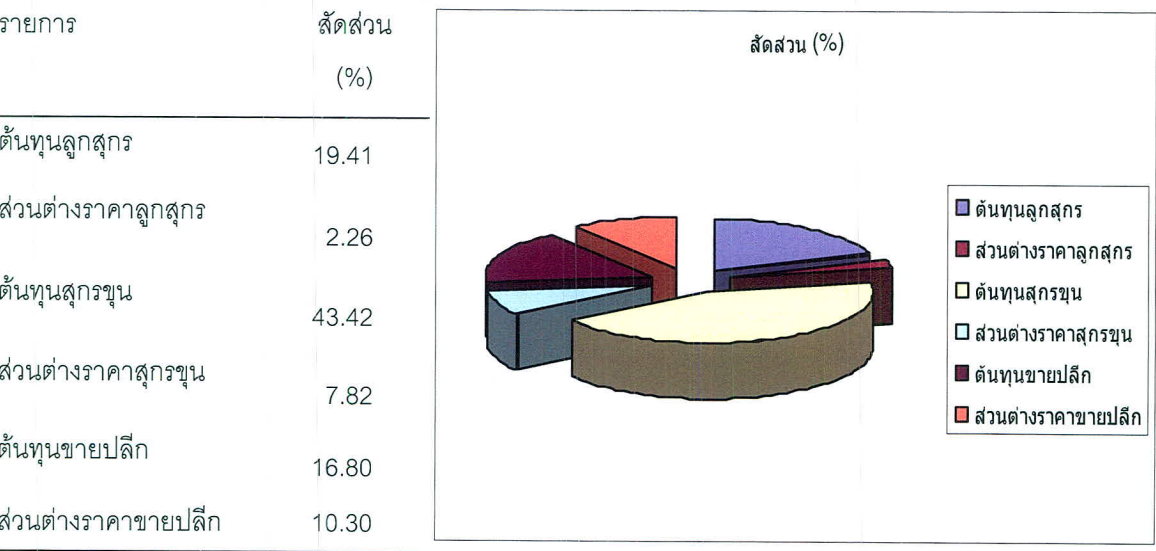
(2) การบริหารจัดการโซ่อุปทานต้องอยู่ภายใต้การจัดการเลี้ยงที่มีประสิทธิภาพ ตั้งแต่การจัดหาแม่พันธุ์ การจัดการอาหารที่ประหยัด แต่ได้คุณภาพตามความต้องการของสุกร การจัดการโรง

ฆ่าสัตว์ การตัดแต่ง การจำหน่ายที่ถูกหลักมาตรฐานสากลด้านความสะอาด และความพึงพอใจของผู้บริโภค

(3) โซ่อุปทานอ้างอิงสำหรับการผลิตสุกรและจำหน่ายสุกร ควรเป็น ดังนี้

แบบจำลองราคาอ้างอิง (Price Reference Model) สำหรับการผลิตสุกรในประเทศ ควรประกอบด้วยส่วนที่เป็นต้นทุนลูกสุกร น้ำหนัก 16 กิโลกรัม ร้อยละ 19.41 กำไรของผู้ผลิตลูกสุกร ร้อยละ 2.26 ต้นทุนสำหรับการผลิตสุกรขุน 100 กิโลกรัม ร้อยละ 43.42 กำไรของผู้ผลิตสุกรขุนร้อยละ 7.82 ต้นทุนการการแปรรูปและจำหน่าย ร้อยละ 16.80 และกำไรของผู้ขายปลีก ซึ่งต้องรับผิดชอบต่อเรื่องของมาตรฐานความสะอาดและความปลอดภัยของผู้บริโภค เท่ากับ ร้อยละ 10.30 ดังนี้

ดังนั้น จึงสมควรสนับสนุนให้ผู้ประกอบการที่มีความพร้อม ได้เล็งเห็นถึงประโยชน์ที่จะได้รับ เข้ามาดำเนินการบริหารจัดการเลี้ยงสุกร ด้วยระบบฟาร์มมาตรฐาน และนำสุกรมีชีวิตเข้าแปรรูปที่โรงฆ่าสัตว์ การตัดแต่งตามมาตรฐานสากล และจำหน่ายเนื้อด้วยระบบความปลอดภัย

(4) สำหรับระบบการผลิตแบบพันธะสัญญา (contract farming) ยังสามารถนำมาใช้ในการผลิตสุกรขุนได้ แต่ผู้เลี้ยงลูกสุกรยังต้องได้รับการชดเชยในระดับที่เหมาะสม เพื่อความอยู่รอดในระยะยาว เพราะมูลค่าเพิ่มติดลบ และไม่ได้รับการชดเชยด้วยแม่สุกรปลดระวาง

(5) นโยบายการผลิตและการตลาดสุกรในเรื่องความปลอดภัยของอาหาร มีภาคส่วนที่เกี่ยวข้องประกอบด้วยกรมปศุสัตว์ สมาคมผู้เลี้ยงสุกรแห่งชาติ สมาคมผู้ผลิตอาหารสัตว์ไทย และคณะกรรมการนโยบายพัฒนาสุกรและผลิตภัณฑ์ ซึ่งองค์กรและหน่วยงานเหล่านี้ ควรแสวงหาความร่วมมือเพื่อบรรลุนโยบายความปลอดภัยของอาหารในอุตสาหกรรมการผลิตสุกร
